

ISSN 2524-2369 (Print)
ISSN 2524-2377 (Online)

МОВАЗНАЎСТВА LINGUISTICS

УДК 811.161.1'373 (043.3) + 811.111'373 (043.3)
<https://doi.org/10.29235/2524-2369-2025-70-3-218-228>

Паступіў у рэдакцыю 10.04.2025
Received 10.04.2025

Л. Ю. Маслоўская

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт, Мінск, Беларусь

ПРАБЛЕМА СЕМАНТЫЧНАЙ АРГАНІЗАЦЫІ ЛЕКСІКІ: ПОГЛЯДЫ НАВУКОЎЦАЎ

Анотацыя. Рассматриваются вопросы организации словарного состава языка, анализируются и интерпретируются данные, полученные в ходе изучения этой проблемы учеными. В исследовании сопоставляются русскоязычная и англоязычная лингвистические школы, по-разному трактующие понятие полевого подхода к анализу лексики. Проводится обзор дефиниций *лексико-семантического поля* и его признаков, дается определение имени и структуры полей, в которые входит лексико-семантическая группа «Названия болезней», в белорусском и английском языках. Обосновывается разграничение понятий *лексико-семантическая группа* (далее ЛСГ) и *тематическая группа* (далее ТГ), дается подробное описание структуры ЛСГ «Названия болезней» в белорусском и английском языках.

Ключевые слова: лексико-семантическое поле, лексико-семантическая группа, тематическая группа, система, микросистема, иерархическая структура, ядро, периферия, интегральный компонент, сема, названия болезней

Для цитирования: Маслоўская, Л. Ю. Праблема семантычнай арганізацыі лексікі: погляды навукоўцаў / Л. Ю. Маслоўская // Весці Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі. Серыя гуманітарных навук. – 2025. – Т. 70, № 3. – С. 218–228. <https://doi.org/10.29235/2524-2369-2025-70-3-218-228>

Liudmila Yu. Maslovskaya

Belarusian State University, Minsk, Belarus

THE PROBLEM OF SEMANTIC ORGANIZATION OF VOCABULARY: THE VIEWS OF SCIENTISTS

Abstract. The article presents a critical examination of the organization of a language's lexical resources, offering a detailed analysis and interpretation of the data obtained from scientific research on this subject. The study compares and contrasts the approaches to lexicon analysis adopted by Russian- and English-speaking linguistic schools, highlighting the discrepancies between the two. The definitions and features of the concept of *lexico-semantic field* are reviewed in the article. An attempt is made to define the name and structure of the fields, which include the lexical-semantic group “Names of diseases, in Belarusian and English”. A reasonable distinction between the concepts of *lexico-semantic group* and *thematic group* is made, a detailed description of the structure of the LSG ‘Names of diseases’ in Belarusian and English is given in the article.

Keywords: lexico-semantic field, lexical-semantic group, thematic group, system, microsystem, hierarchical structure, nucleus, periphery, integral component, seme, names of diseases

For citation: Maslovskaya L. Yu. The problem of semantic organization of vocabulary: the views of scientists. *Vestsi Natsyyanal'nai akademii navuk Belarusi. Seriya humanitarnykh navuk* = *Proceedings of the National Academy of Sciences of Belarus. Humanitarian Series*, 2025, vol. 70, no. 3, pp. 218–228 (in Belarusian). <https://doi.org/10.29235/2524-2369-2025-70-3-218-228>

Уводзіны. Успрыманне лексікі як сістэмы знайшло практычнае ўвасабленне ў даследаванні лексіка-семантычных груп (ЛСГ), тэматычных груп (ТГ), семантычных палёў (СП), якія арганічна ўваходзяць у склад мовы, з'яўляючыся часткай яе ўнутранай формы. Мэта даследавання – вызначыць месца групы слоў, якія называюць хваробы, у лексічных сістэмах дзвюх моў шляхам устанаўлення і параўнання меж лексіка-семантычнага поля, лексіка-семантычнай групы і тэматычнай групы.

Асноўнымі метадамі даследавання з’яўляюцца метады абагульнення, аналізу і інтэрпрэтацыі даных, атрыманых па гэтай праблеме навукоўцамі, а таксама метады кампанентнага аналізу, супастаўляльны метады, якія выкарыстоўваліся пры ўстанаўленні складу і параўнанні меж ЛСГ «Назвы хвароб» у беларускай і англійскай мовах і раздзяленні групы на падгрупы па семантычнай і марфалагічнай прыметах.

За апошнія гады толькі ў Беларускім дзяржаўным універсітэце па пытаннях арганізацыі слоўнікавага складу мовы былі абаронены наступныя дысертацыі: В. У. Крыварот «Закономерности номинации транспортных средств (на материале русского, английского и французского языков)» [12], Фан Сян «Закономерности номинации болезней в языках разных типов» [27], С. В. Пярова «Закономерности формирования тематической группы “безалкогольные напитки”» в истории русского и английского языков» [20] і інш. У адных разглядаюцца моўныя з’явы, у іншых – з’явы пазамоўнай рэчаіснасці. Як вынікае з даследаванняў, прысвечаных лексіка-семантычнай і прадметна-бытавой класіфікацыі лексічнага складу мовы, колькасць якіх павялічваецца штогод, праблема размежавання паняццяў *лексіка-семантычнае поле*, *лексіка-семантычная група* і *тэматычная група* выклікае асаблівую навуковую цікавасць у мовазнаўцаў. У новых даследаваннях выкарыстоўваюцца набыткі мінулых пакаленняў лінгвістаў, таму асноўную ўвагу мы звернем на вывучэнне семантычнай арганізацыі лексікі вядомымі мовазнаўцамі, паспрабуем разабрацца ў тым, які сэнс укладвалі ў гэтыя паняцці папярэднікі.

Асноўная частка. У лінгвістычнай літаратуры існуе вялікая колькасць работ па праблемах тэорыі семантычных палёў. Полевы падыход да вывучэння мовы дапамагае выявіць становішча адзінак у мове, паколькі ў полі раскрываецца і рэалізуецца карціна свету. Тэорыю лексіка-семантычнага поля даследавалі Ё. Трыр, Г. Іпсэн, А. Ёлес, В. Порцыг, Л. Вайсгербер, А. Лерэр, Ф. П. Філін, А. А. Уфімцава, Н. Г. Далгіх, З. Н. Вярдзіева, Э. У. Кузняцова, Л. М. Васільеў, С. Г. Шафікаў, А. М. Кузняцоў, С. М. Талстая, С. У. Кезіна, Д. Крыстал, Т. І. Вендзіна, М. А. Крангауз, Г. К. Башарына, Г. С. Шчур, Ю. М. Караулаў, Р. І. Хашымаў і іншыя.

Па праблеме размежавання такіх паняццяў, як ЛСП, ЛСГ і ТГ, і вылучэння іх дыферэнцыяльных прымет існуюць розныя погляды. Сістэматызаваць іх вельмі складана. Напрыклад, пад *семантычным*, дакладней *паняццёвым*, полем Ё. Трыр разумее «структуру пэўнай паняццёвай сферы або кола паняццяў». Такое «паняццёвае поле» не мае ў плоскасці мовы сваёй асаблівасці, адпаведнай яму знешняй формы праявы. Калі такія вялікія паняццёвыя сферы працэсуюцца на моўную плоскасць, чляняцца, яны набываюць больш строгую паняццёвую акрэсленасць, утвараючы тым самым менш буйныя «паняццёвыя палі» [26, с. 20]. Г. Іпсэн тлумачыць тэрмін *поле* як «групу этымалагічна звязаных слоў, аб’яднаных вакол ядзернага слова фармальна і семантычна» [26, с. 21].

Меркаванні большасці даследчыкаў сыходзяцца ў тым, што *семантычнае поле* – гэта самае шырокае спалучэнне або сукупнасць слоў розных часцін мовы, якія аб’яднаны агульнасцю зместу і адлюстроўваюць паняццёвае, прадметнае або функцыянальнае падабенства абазначаных імі з’яў [2; 5; 6; 14; 15; 29]. С. У. Кезіна разглядае СП як «сістэму сістэм, у якой можна вылучыць мікрасістэмы» [11, с. 85]. Г. С. Шчур лічыць, што ў якасці палёў у лексіцы выступаюць «пэўныя функцыянальна-інварыянтныя групы – аб’яднанні лексем на падставе агульнай дыферэнцыяльнай прыкметы, якія рэпрэзентуюць міжкласавыя адносіны тыпу: *красный* – *краснота* – *краснеть* – *красно*». На функцыянальнай аснове ўсе гэтыя лексемы ўваходзяць у некалькі класаў, якія называюцца часцінамі мовы. Незалежна ад таго, як назваць аб’яднанне (па інварыянтнай прымеце – полем, а па функцыянальнай – класам), відавочна, што гэтыя групы перасякаюцца. Пры гэтым тое, што называецца полем, пакрывае некалькі класаў і, такім чынам, не тое, што класу [32, с. 102–103]. Мовазнавец вылучае цэлы шэраг паняццяў, суадносных у лінгвістыцы з тэрмінам *поле*. Сярод іх, напрыклад, наступныя: функцыянальна-семантычнае, марфемнае, фанемнае, словаўтваральнае, лексемнае, семантычнае, мадальнае, мікра- і макраполе, поле множнасці, поле стану, кампаратывнае, поле адушаўлёнасці, поле неадушаўлёнасці, указальнае, поле часу [32, с. 64–67, 126].

У публікацыях Ю. М. Караулава [10], Н. Г. Далгіх [8], І. С. Торапцава [25], С. У. Кезінай [11], М. А. Крангауза [13], Г. С. Шчура [32] вылучаюцца наступныя дыферэнцыяльныя прыкметы СП: 1) аб’яднанне слоў розных часцін мовы; 2) іерархічнае падпарадкаванне больш шырокіх палёў больш вузкім; 3) дынамічнасць, адкрытасць і гнуткасць; 4) наяўнасць агульнай дыферэнцыяльнай

приметы (агульнай семы) у элементах (значэннях); 5) наяўнасць атракцыі (адначасовай актуалізацыі некалькіх значэнняў, што ўзніклі ў выніку метанімічнага ці метафарычнага пераносу значэнняў з аднолькавым азначальным); 6) уваходжанне ў поле новых сем (дэнататыўных кампанентаў значэння або інтэнсіоналу), якія звязваюцца з ранейшымі, утвараючы новыя пучкі значэнняў і павялічваючы семантычную прастору поля; 7) наяўнасць ядзернай, каляядзернай і перыферынай зон у структуры поля; 8) адлюстраванне нацыянальнай спецыфікі носьбітаў мовы (уласнамоўных назваў рэалій, з’яў, прадметаў, стану).

У англамоўных даследчыкаў да аднаго семантычнага поля адносяцца словы адной часціны мовы, якія маюць агульны інтэгральны кампанент.

А. Лерэр пад *семантычным полем* разумее «набор лексем, якія ахопліваюць пэўную канцэптуальную зону і маюць пэўныя адносіны адна з адной. Прыкладам простага семантычнага поля можа служыць канцэптуальная зона кулінарыі, якая ў англійскай мове падзяляецца на лексемы *boil* – варыць, *bake* – пячы, *fry* – смажыць, *roast* – падсмажваць. Асноўная перадумова тэорыі семантычнага поля заключаецца ў тым, што для разумення лексічнага значэння неабходна разгледзець наборы семантычна звязаных слоў, а не проста кожнае слова паасобку. Пад *семантычна звязанымі* маюцца на ўвазе адносіны паміж лексічнымі адзінкамі, такія як сінанімія, напрыклад, *big* – вялікі і *large* – вельмі вялікі; антанімія, напрыклад, *big* – вялікі і *small* – маленькі; гіпанімія, напрыклад, *rose* – роза і *flower* – кветка або *robin* – малінаўка і *bird* – птушка; падабенства і г. д.» [34, с. 119].

Вывучаючы лексічную структуру, Д. Крыстал адзначаў «важнасць паняцця *семантычнае*, або *лексічнае*, *поле* – названае кола значэнняў, у якім лексемы ўзаемадзейнічаюць і вызначаюць адна адну пэўным чынам. Некаторыя лексемы адносяцца да сфер, якія вельмі цяжка вызначыць або якія з’яўляюцца расплывістымі. Некаторыя з іх ... належаць адразу да некалькіх сфер – слова *orange* ‘апельсін’ або ‘аранжавы колер’ адносіцца да садавіны ці колераў? А некаторыя лексемы, здаецца, трапляюць у сярэдзіну паміж двума палямі – *tomato* належыць да садавіны ці да гародніны?» [33, с. 157].

У навуковай літаратуры падкрэсліваецца, што «важнай адметнай асаблівасцю рускамоўнай семантычнай школы з’яўляецца наяўнасць тэрміна “лексіка-семантычная група”, адсутнага ў англамоўнай навуцы. *Лексіка-семантычная група* – гэта відавое паняцце для родавага паняцця “лексіка-семантычнае поле”, г. зн. ЛСГ ёсць састаўная частка ЛСП» [22, с. 52].

Апісанне лексікі з пункту гледжання полевай арганізацыі ў русістыцы прадугледжвае вылучэнне *лексіка-семантычных груп*, а іх вывучэнне лічыцца адной з галоўных задач лексікалогіі.

Паняцці *лексіка-семантычная група слоў* і *лексіка-семантычная сістэма мовы* былі ўпершыню ўведзены В. У. Вінаградавым [19] і ўвайшлі ў актыўны ўжытак у расійскай лінгвістыцы пасля з’яўлення работы А. А. Уфімцавай, прысвечанай сістэмным семантычным сувязям слоў, якія выражаюць паняцце «зямля» ў англійскай мове [26].

Тэорыя ЛСГ дэталёва прадстаўлена ў навуковых працах Ф. П. Філіна, А. А. Уфімцавай, Л. М. Васільева, Л. В. Быстровай, М. Д. Капатрука, У. В. Лявіцкага, А. Т. Ліпатава, В. І. Супруна, Р. С. Рэпецкай, В. В. Банкевіча, З. Н. Вярдзіевай, Э. У. Кузняцовай, І. А. Нікандравай, І. В. Буйленкі, Р. І. Хашымава.

Адны даследчыкі разглядаюць ЛСГ як разнавіднасць (прыватную праяву) катэгорыі поля [3; 4; 14], выказваючы меркаванне, што «тэрмінам ЛСГ можна абазначыць любы семантычны клас слоў (лексем), аб’яднаных хоць бы адной агульнай лексічнай семай (або адным агульным семантычным множнікам)» [4, с. 110]. У артыкуле «Теория семантических полей» Л. М. Васільеў адзначае, што «як ЛСГ трактуюць моўныя палі Л. Вайсгербер, Г. Іпсэн, К. Ройнінг, Ф. П. Філін, А. А. Уфімцава, С. Д. Кацнельсон і іншыя. Гэтыя навукоўцы ў сваім імкненні пераадолець лагічны апрыярызм Трыра імкнуцца выдзеліць такія семантычныя палі, якія характарызуюцца толькі моўнымі прыметамі» [4, с. 108].

Іншая група даследчыкаў мяркуе, што ЛСГ уяўляюць сабой участкі семантычнага поля або мікрапалі, якія складаюцца з лексічных адзінак, чые значэнні пакрываюць больш вузкую ў параўнанні з ЛСП семантычную зону. Такія лексічныя адзінкі маюць цэнтр і перыферыю [2; 29]. І. А. Нікандрава пад ЛСГ разумее «клас слоў адной часціны мовы, якія маюць у сваіх значэннях

агульны інтэгральны (ядзерны, ідэнтыфікуючы) семантычны кампанент або кампаненты і тыпавыя ўдакладняльныя дыферэнцыяльныя (размежавальныя) кампаненты» [19, с. 175]. Іншыя навукоўцы, напрыклад А. А. Уфімцава, падкрэсліваюць агульнасць некаторых прыкмет ЛСП і ЛСГ: «“Лексіка-семантычная група”, як і “лексіка-семантычнае поле”, не мае пастаянных выразна акрэсленых меж» [26, с. 223].

Неабходна адзначыць і наяўнасць разыходжанняў у пытанні вызначэння ЛСГ, у прыватнасці, у якасці сінонімаў ужываюцца такія тэрміны, як *семантычнае поле*, *лексіка-семантычная група*, *тэматычная група*: «Тэрмін “поле” часта выкарыстоўваецца недыферэнцыравана, разам з тэрмінамі “група” (лексіка-семантычная група, тэматычная група), “парадыгма” (лексіка-семантычная, сінтаксічная парадыгма) і інш.» [14, с. 380–381].

Найбольш прыдатным, на нашу думку, з’яўляецца азначэнне ЛСГ, прапанаванае Р. І. Хашымавым. Пад лексіка-семантычнымі групамі мовазнавец разумее «аб’яднаны слоў унутры семантычных палёў або тэматычных груп, што не маюць прымет экстралінгвістычнай суаднесенасці, якая характарызуецца адным і тым жа наборам сем. Семантычная блізкасць, злітнасць членаў ЛСГ абумоўлена семантычнымі адносінамі, агульнасцю лексіка-семантычных варыянтаў» [29, с. 212].

Услед за Ф. П. Філіным, А. Т. Ліпатавым, Э. У. Кузняцовай, І. А. Нікандравай, Р. І. Хашымавым мы будзем прытрымлівацца меркавання, што ЛСГ – з’ява цалкам моўная. Кожная ЛСГ уяўляе сабой мікраполе або ўчастак *лексіка-семантычнага поля*, што складаецца з лексічных адзінак адной часціны мовы, значэнні якіх пакрываюць больш вузкую ў параўнанні з лексіка-семантычным полем семантычную зону і якія маюць цэнтр і перыферыю. ЛСГ маюць у сваіх значэннях дастаткова агульны інтэгральны (ядзерны, ідэнтыфікаваны) семантычны кампанент або кампаненты і тыпавыя ўдакладняльныя дыферэнцыяльныя (размежавальныя) кампаненты, а таксама кампаненты, якія характарызуюцца шырокім развіццём функцыянальнай эквівалентнасці і рэгулярнай шматзначнасці (працэсу актуалізацыі другасных кампанентаў значэнняў слоў, які ўзнікае ў лексічных адзінках у межах пэўнага кантэксту). На нашу думку, семантычная і словаўтваральная прыметы будуць з’яўляцца дамінуючымі прыметамі сістэматызацыі моўнага матэрыялу з мэтай аб’яднання лексічных адзінак у групы.

Зрабіўшы падрабязны агляд дэфініцый і прымет паняцця *лексіка-семантычнае поле*, паспрабуем вызначыць імя і структуру поля, у якое ўваходзіць ЛСГ «Назвы хвароб» у беларускай і англійскай мовах. Як было адзначана вышэй, *семантычнае поле* «адлюстроўвае сувязі і залежнасці паміж элементамі рэчаіснасці – аб’ектамі, працэсамі, уласцівасцямі, таму натуральна ўключае ў сябе лексіку значных часцін мовы – назоўнікаў, прыметнікаў, дзеясловаў» [23, с. 225]. Па словах Э. В. Кузняцовай, «Ю. М. Караулаў вылучае *лексіка-семантычнае поле* «Болезнь», у склад якога ўключае лексічныя адзінкі розных часцін мовы: назоўнікі (*болезнь, ангина, кровь, орган, операция, здоровье* и др.), дзеясловы (*болеть, ломать, кашляют, ослабляют, лежат*), прыметнікі (*внутренний, вредный, нервный, медицинский* и др.). Выбарка даследчыка складае 52 словы» [15, с. 71].

Т. В. Радзівонава вылучае поле «Болезнь», якое складаецца з ядра, каляядзернай групы і перыферыі. «Акрамя імя поля – *болезнь*, ядро поля ўключае сінонім да імя поля (*заболевание*), квазісінонімы (блізкія па значэнні, але не тоесныя) (*поражение, повреждение, патология, нарушение, аномалия, расстройство*) і дзве ЛСГ – “Виды болезней” і “Субъект болезни”. Каляядзерная групка складаецца з ЛСГ “Течение болезни”, ЛСГ “Состояние больного”, ЛСГ “Симптомы болезни”. Перыферыя поля ўключае ЛСГ “Области медицины»» [21, с. 43].

У навуковай рабоце Чжу Хуэй у СП «Болезнь» уваходзяць «ЛСГ назоўнікаў, якія абазначаюць медыцынскіх работнікаў; ЛСГ назоўнікаў, якія абазначаюць лячэбныя і дыягнастычныя ўстановы; ЛСГ назоўнікаў, якія абазначаюць назвы хвароб і ЛСГ дзеясловаў, якія абазначаюць прыметы хваробы» [30, с. 27].

На падставе адзначанага вышэй можна вылучыць ЛСП «Хвароба» ў беларускай мове і ЛСП ‘Disease’ ў англійскай мове, куды ўваходзяць лексіка-семантычныя групы назоўнікаў, дзеясловаў і прыметнікаў. Кожная ЛСГ разглядаецца намі як структурная адзінка ЛСП. Імя поля «Хвароба» ўключае ў сябе сінонім (*захворванне*), квазісінонімы (няпоўныя сінонімы, блізкія па значэнні, але не тоесныя, з адносінамі ўключэння і перасячэння) (*нарушэнне, расстройства, стан, запаленне, амярцвенне, адчуванне*). Імя поля ‘Disease’ уключае ў сябе сінонім (*illness*), квазісінонімы (*disorder*,

infection, condition, ailment, bug). Праведзены аналіз дазваляе зрабіць наступнае абагульненне: ЛСП «Хвароба» складаецца з шэрагу лексіка-семантычных груп, у якіх адзінкі аб'ядноўваюцца вакол цэнтральнага слова. Напрыклад, ЛСГ «Назвы хвароб», ЛСГ «Назвы спецыялістаў, якія лечаць хваробы», ЛСГ «Назвы носьбітаў хвароб», ЛСГ «Дзеясловы, якія абазначаюць прыметы хваробы», ЛСГ «Дзеясловы, якія абазначаюць дзеянні спецыялістаў падчас агляду хворага», ЛСГ «Дзеясловы, якія абазначаюць дзеянні медыцынскіх спецыялістаў пры лячэнні хваробы», ЛСГ «Прыметнікі, якія абазначаюць сімптомы хваробы», ЛСГ «Прыметнікі, якія абазначаюць стан хворага», ЛСГ «Назвы навук аб захворваннях», ЛСГ «Назвы відаў лячэння хвароб», ЛСГ «Назвы лячэбных устаноў», ЛСГ «Назвы галін медыцыны». У англійскай мове ім адпавядаюць лексіка-семантычныя групы, аб'яднаныя вакол цэнтральнага слова “disease”: ЛСГ “Names of diseases”, ЛСГ “Names of specialists who treat diseases”, ЛСГ “Names of disease carriers”, ЛСГ “Verbs indicating signs of disease”, ЛСГ “Verbs denoting actions of doctors during check-ups”, ЛСГ “Verbs denoting actions of doctors in disease treatment”, ЛСГ “Adjectives denoting symptoms of a disease”, ЛСГ “Adjectives for disease conditions”, ЛСГ “Names of the sciences of diseases”, ЛСГ “Names of disease treatment”, ЛСГ “Names of healthcare facilities”, ЛСГ “Names of branches of medicine”. Схематычна вызначым структуру палёў «Хвароба» ў беларускай і “Disease” ў англійскай мовах, у ядро якіх уваходзіць ЛСГ «Назвы хвароб».

Адзначым, што У. Р. Гак [7], З. Н. Вярдзіева [6], Э. У. Кузняцова [15], Т. А. Трафіменкава [25] вылучаюць наступныя дыферэнцыяльныя прыметы ЛСГ як аднаго з найважнейшых спосабаў сістэматызацыі лексічнага складу мовы: 1) сукупнасць адзінак адной часціны мовы [6, с. 5]; 2) наяўнасць вызначальнай семантычнай прыметы (дамінантнай семы, або вызначальніка, або ідэнтыфікатара групы), чыя змястоўная структура выражае агульнае для ўсіх членаў групы значэнне [6, с. 23]; 3) члененне ЛСГ на падгрупы больш нізкіх рангаў па дамінуючых у сэнсавай структуры лексічных адзінак удакладняльных семах, якія выражаюць разнастайныя прыметы, у залежнасці ад якіх і праводзіцца раздзяленне [6, с. 33–34]; 4) іерархічны характар структуры ЛСГ за кошт таго, што ўсе элементы групы – словы – прыватыўна звязаны з базавым, апорным словам (архісэмай) [15, с. 76]; 5) наяўнасць базавых слоў, якія ўвасабляюць семантычнае адзінства групы і валодаюць пэўнымі ўласцівасцямі [15, с. 76]; 6) наяўнасць анамасыялагічных прымет (адрозненняў у семантыцы і словаўтварэнні – характары асноў і ўтваральных афіксаў, якія вызначаюць назвы ў ЛСГ і дазваляюць аб'яднаць іх у падгрупы) [25, с. 8, 9]; 7) наяўнасць у словах розных ЛСГ семантычных кампанентаў агульнага значэння (класем), такіх як адушаўлёнасць / неадушаўлёнасць; чалавечая істота / жывёла; мужчынскі пол / жаночы пол; дарослая асобіна / маладая асобіна; матэрыяльнасць / нематэрыяльнасць; вылічальнасць / невылічальнасць; дзеянне / стан; пераходнасць / непераходнасць дзеяння [7, с. 279]; 8) наяўнасць марфемнага падабенства ў слоў адной групы, што сведчыць аб фармальна-семантычных сувязях паміж імі» [15, с. 79].

І. В. Буйленка, напрыклад, вылучае наступныя прыметы / характарыстыкі ЛСГ: «1) наяўнасць ідэнтыфікатара; 2) аднародная семантыка; 3) чляннасць на больш дробныя падгрупы; 4) меншы аб'ём лексічных адзінак (у параўнанні з семантычным полем); 5) прыналежнасць адзінак да адной часціны мовы; 6) асобы тып арганізацыі; 7) полевы характар; 8) сувязь з іншымі ЛСГ» [2, с. 91].

Адным з найважнейшых пытанняў у лінгвістыцы застаецца апісанне і вызначэнне меж яшчэ адной мікрасістэмы мовы – тэматычнай групы. Для нашага даследавання важна размежаваць паняцці ЛСГ і ТГ. Напачатку звернемся да азначэнняў паняцця *тэматычная група*, што прыводзяцца ў сучаснай навуковай літаратуры. Так, “Российский гуманитарный энциклопедический словарь” дае наступнае апісанне тэрміна: «У межах семантычнага поля вылучаюць групойкі слоў, аб'яднаных па дэнататыўнай прыкмеце, гэта значыць “па абазначэнні рэалій рэчаіснасці. Такія аб'яднанні слоў называюцца *тэматычнымі групамі*”» [23, с. 403]. Э. У. Кузняцова мяркуе, што ТГ аб'ядноўвае назойнікі з канкрэтна-прадметнымі значэннямі [15, с. 71]. М. В. Лысякова адносіць да *тэматычнай групы* словы розных часцін мовы, якія «суадносяцца з адной тэмай, тыповай сітуацыяй» [17, с. 9]. Супрацьлеглае меркаванне выказвае С. В. Пярова ў дысертацыйным даследаванні, сцвярджаючы, што пад тэматычнай групай разумеецца «сукупнасць слоў аднолькавага лексіка-граматычнага разраду» [20, с. 33].

Што датычыцца суаднясення паняццяў *лексіка-семантычная група* і *тэматычная група*, то некаторыя мовазнаўцы іх размяжоўваюць. Напрыклад, Ф. П. Філін сцвярджае, што «розы характар семантычнага ўзаемадзеяння слоў у ЛСГ і ТГ садзейнічае іх больш дакладнаму размежаванню. У ЛСГ адбываецца дыферэнцыяцыя агульнага значэння, у ТГ родавага абазначэння, таму вядучыя адносіны ў ТГ – рода-відавныя, а ў ЛСГ – сінанімічныя. Сінонімы абазначаюць адно паняцце, а вось наяўнасць у ЛСГ ... слова, якое абазначае родавае паняцце, не абавязковае» [28, с. 234–235]. Як адзначаюць А. Т. Ліпатаў і Г. С. Шчур, у ТГ *слоў* адсутнічаюць агульныя дыферэнцыяльныя прыметы, а часта і агульныя экстралінгвістычныя прыметы, таму ТГ разглядаюцца як функцыянальныя ці прадметныя групы, склад якіх цалкам залежыць ад экстралінгвістычных фактараў [16, с. 51; 32, с. 104].

Іншыя лінгвісты атаясамліваюць ЛСГ і ТГ, мяркуючы, што «пры бліжэйшым разглядзе многія тэматычныя групы слоў з'яўляюцца лексіка-семантычнымі» [31, с. 14]. «Наяўнасць “тэмы”, якая аб'ядноўвае словы ў групу, уласцівая як ЛСГ, так і ТГ; словы, якія перадаюць родавыя і відавыя паняцці, ёсць і ў ЛСГ, і ў ТГ; адносіны свабоднай сувязі могуць назірацца ў абодвух відах груп» [1, с. 31].

Мы прытрымліваемся прапанаванага ў працах Ф. П. Філіна [28] і А. В. Івановай [9] пункту гледжання аб тым, што найважнейшай семантычнай сувяззю ў межах любой тэматычнай групы з'яўляецца «іерархічная сувязь па лініі род – від паміж абазначэннем найбольш буйнога мноства (больш агульнага родавага паняцця), так званым гіперонімам, і абазначэннямі падпарадкаваных яму падмностваў, якія ўваходзяць у гэтае мноства, г. зн. “назвамі відавых паняццяў” – гіпонімамі. Наборы слоў, звязаныя адзін з адным адносінамі супадпарадкавання, утвараюць так званыя гіпергіпанімічныя рады». Заўважым, што ў шэрагу ЛСГ выдзяляюцца сінанімічныя рады лексічных адзінак. Напрыклад, Р. І. Хашымаў бачыць адрозненне ЛСГ ад ТГ у тым, што «семантычная блізкасць, злітнасць членаў ЛСГ абумоўлена сінанімічнымі адносінамі, агульнасцю лексіка-семантычных варыянтаў» [29, с. 212]. На думку В. В. Банкевіча, выдзяленню ЛСГ і ТГ, устанаўленню структуры і абмежаванню сінанімічных радоў у межах ЛСГ пры аналізе канкрэтнага семантычнага поля спрыяе той факт, што «ў ЛСГ семантычныя адлегласці паміж яе кампанентамі і вяршыняй групы, з аднаго боку, і родавымі членамі групы – з другога, меншыя, чым у ТГ» [1, с. 34].

Адным з паказчыкаў размежавання ЛСГ і ТГ, прадстаўленых у навуковых даследаваннях Ф. П. Філіна, Ю. М. Караулава, В. В. Банкевіча, з'яўляецца супрацьпастаўленне на аснове моўных і пазамоўных адносін. Лексічныя адзінкі адносяцца да ЛСГ пры наяўнасці ў іх агульнасці моўных значэнняў, а пры наяўнасці экстралінгвістычнай агульнасці – да ТГ. Суаднесенасць груп слоў з аб'ектыўным, рэальным светам прадметаў, прымет, уласцівасцей – прыналежнасць да ТГ, а суаднесенасць з семантычнай сістэмай мовы – прыналежнасць да ЛСГ. Яшчэ адным паказчыкам размежавання паняццяў з'яўляецца наяўнасць семантычных кампанентаў агульнага значэння (класем) у словах розных ЛСГ і, наадварот, адсутнасць класем у словах розных ТГ. У ТГ уваходзяць словы, аб'яднаныя агульнай тыповой сітуацыяй ці тэмай. ТГ фіксуе не сувязі слоў, а сувязі называных імі экстралінгвістычных прадметаў і з'яў. І. А. Нікандрава таксама лічыць наяўнасць базавага ідэнтыфікатара, або базавага слова, адным з найважнейшых кампанентаў любой лексіка-семантычнай групы. Навукоўца сцвярджае, што «базавы ідэнтыфікатар валодае пэўнымі ўласцівасцямі і значна адрозніваецца ад іншых слоў сваёй групы. Базавае слова, як правіла, больш ужывальнае, чым астатнія лексічныя адзінкі групы. Высокая частотнасць яго ўжывання звязана з тым, што яго лексічнае значэнне адрозніваецца, перш за ўсё, сваёй абагульненасцю. Гэта слова мае нейтральную стылістычную афарбоўку. У ім адсутнічаюць канататыўныя (эмацыянальныя, экспрэсіўныя, стылістычныя) элементы значэння» [19, с. 176].

Узяўшы за аснову набор прымет ЛСГ, сфармуляваных у навуковай літаратуры, мы ўстанавілі, што для ЛСГ «Назвы хвароб» уласцівыя наступныя характарыстыкі:

1) аб'яднанне слоў адной часціны мовы: назвы хвароб з'яўляюцца абстрактнымі, або адцягненымі, назоўнікамі;

2) наяўнасць базавага слова або агульнага інтэгральнага (ядзернага, ідэнтыфікаванага) семантычнага кампанента, які выкарыстоўваецца часцей за іншыя лексічныя адзінкі групы – у беларус-

кай мове гэта *хвароба* і *disease* – у англійскай мове, чые лексічныя значэнні адрозніваюцца сваёй абагульненасцю, нейтральнай стылістычнай афарбоўкай, а таксама сінонімаў да іх – у беларускай мове *захворванне* і *illness* – у англійскай мове (азначэнне аднолькавай назвы хваробы ў розных тлумачальных слоўніках можа пачынацца словам *хвароба* або словам *захворванне* ў беларускай мове, у англамоўных тлумачальных слоўніках – словам *disease* або словам *illness*);

3) выяўленне шляхам суцэльнай выбаркі са слоўнікавых дэфініцый¹ такіх адзінак метамовы названай ЛСГ (семантычных маркераў), як: а) *захворванне*, *парушэнне*, *запаленне*, *недамаганне*, *адхіленне*, *стан*, *анамалія*, *расстройства*, *немач*, *хворасць*, *яздольнасць*, *інфекцыя* ў беларускай мове; б) *illness* – *захворванне*, *ailment* – *недамаганне*, *немач*, *хворасць*, *swelling* – *запаленне*, *pain* – *боль*, *condition* – *стан*, *disorder* – *расстройства*, *парушэнне*, *infection* – *інфекцыя*, *bug* – *інфекцыя*, *вірус* у англійскай мове [18, с. 62–63];

4) іерархічны характар структуры ЛСГ за кошт таго, што ўсе элементы групы прыватыўна звязаны з базавым, апорным словам (архісмай);

5) наяўнасць выразнай матывацыі ў вызначэнні шматлікіх назваў хвароб, калі, ведаючы значэнне матыватара, лёгка зразумець, чаму тая або іншая хвароба мае такую назву (бел. *вадзянка* – хвароба, пры якой у тканках і поласцях цела збіраецца вадкасць, англ. *elephantiasis* – condition in which part of the body swells and becomes very large because the lymphatic system is blocked – ‘слановасць’ (элефантияз²) – стан, які характарызуецца значным павелічэннем аб’ёму асобных частак цела) [18, с. 62–63];

6) члененне ЛСГ на падгрупы больш нізкіх рангаў па дамінуючых у сэнсавай структуры лексічных адзінак удакладняльных семах, што выражаюць разнастайныя прыметы, у залежнасці ад якіх і праводзіцца падзел ЛСГ «Назвы хвароб» на групы матываваных слоў, аб’яднаных семамі. У беларускай мове сярод такіх сем можна вызначыць наступныя:

‘прафесійная прыналежнасць хворага як прычына хваробы’: *пнеўмакніёз* – група хранічных прафесійных захворванняў лёгкіх, абумоўленых доўгім удыханнем вытворчага пылу: кварцавага – *сілікоз*, вугальнага – *антракоз*, аксідну жалеза – *сідэроз*;

‘сімptom’ – *сыпная гаручка* (сыпны тыф) – заразная хвароба, суправаджаецца з’яўленнем сыпу, плям на целе хворага;

‘хворае месца, хворы орган’ – *гаймартыт* – запаленне слізистай абалонкі і косных сценак гаймаравай поласці;

‘колер як сімptom хваробы’ – *чырвонка* – вострая вірусная інфекцыя, якая суправаджаецца плямістым сыпам чырвонага колеру;

‘прычына хваробы’ – *тромбоз* – утварэнне тромбаў у крывяносных сасудах;

‘узбуджальнік хваробы’ – *актынамікоз* – хранічная інфекцыйная хвароба, выкліканая актынаміцэтамі;

‘геаграфічнае пашырэнне’ – *сібірская язва* – вострая інфекцыйная хвароба, якая характарызуецца пашкоджаннем скуры з утварэннем карбункулаў, атрымала назву паводле рэгіёна пашырэння, калі ў XVIII–XIX стст. у Расіі гэтай хваробай была ахоплена значная частка заходняй Сібіры;

‘асяроддзе перадачы хваробы’ – *вятруха* (‘ветраная воспа’) – вострая, пераважна дзіцячая хвароба, якая суправаджаецца буйным сыпам, распаўсюджваецца паветрана-кропельным шляхам, ветрам;

‘прозвішча таго, хто адкрыў сімптомы хваробы’ – *Паркінсона хвароба* (дрыжальны параліч) – хранічная хвароба галаўнога мозгу, якую апісаў англійскі ўрач Дж. Паркінсон [18, с. 63–64].

¹ Значэнне назваў хвароб тут і далей узята са слоўнікаў: Варанец, В. І. Руска-беларускі тлумачальны слоўнік медыцынскіх тэрмінаў: для студэнтаў лячэбнага, педыятрычнага, медыка-псіхалагічнага, медыка-дыягнастычнага факультэтаў / В. І. Варанец. – Гродна : ГрДМУ, 2011. – 232 с.; Тлумачальны слоўнік беларускай мовы / АН БССР, Ін-т мовазнаўства імя Я. Коласа. Т. 2 : Г – К / [рэд. А. Я. Баханькоў]. – 1978. – 765 с.; Тлумачальны слоўнік беларускай літаратурнай мовы: больш за 65 000 слоў / уклад.: І. Л. Капылоў [і інш.]; пад рэд. І. Л. Капылова. – Мінск: Беларус. Энцыкл. імя Пётруся Броўкі, 2016. – 968 с.; Hornby, A. S. Oxford Advanced Learner’s Dictionary / A. S. Hornby. – 9th ed. – Oxford: Oxford Univ. Press, 2015. – 1820 p., Merriam-Webster: Dictionary and Thesaurus. – URL: <http://www.merriam-webster.com/> (date of access: 23.03.2024).

² У дужках – спецыяльная назва да прыведзенай на першым месцы народнай.

У англійскай мове дадзенай ЛСГ адпавядае *lexico-semantic group* ‘Names of diseases’, якая ўключае наступныя падгрупы матываваных слоў, аб’яднаных семамі:

‘professional affiliation of the patient as the cause of the disease’ – *pneumoconiosis or coal miner’s disease* – пнеўмаканиёз, ці хвароба шахцёраў;

‘disease symptom’ – *spotted fever* – адзёр (‘плямістая ліхаманка’) – суправаджаецца сыпам на целе;

‘affected part/organ of the body’ – *lung fever* – крупозная пнеўманія (‘ліхаманка ў лёгкіх’);

‘colour as a symptom of disease’ – *yellow fever* – жоўтая ліхаманка – інфекцыйнае трапічнае захворванне, якое выклікае пажыццёвае скуру і часта прыводзіць да смертельнага зыходу;

‘cause of disease’ – *iron deficiency anemia* – малакроўе (жалезадэфіцытная анемія);

‘causative agent of the disease’ – *chlamydiosis* – хламідыёз – інфекцыйная хвароба чалавека, якая выклікаецца хламідыямі (унутрыклеткавымі паразітамі);

‘geographic expansion’ – *Kyasanur Forest disease* – хвароба Кіясанурскага лесу – клешчавая вірусная гемаграгічная ліхаманка, распаўсюджваецца кляшчамі ў паўднёва-заходніх раёнах Індыі;

‘environment/area of disease transmission’ – *camp fever* – сыпны тыф (лагерная ліхаманка);

‘the surname of the person discovered the disease’s symptoms’ – *Down syndrome* (бел. сіндром Даўна) – храмасомная хвароба, пры якой адставанне ў разумовым і фізічным развіцці спалучаецца са своеасаблівым вонкавым выглядам хворых, была апісана англійскім урачом Л. Даўнам;

7) наяўнасць анамасіялагічных прымет (адрозненняў у семантыцы і словаўтварэнні – характары асноў і ўтваральных афіксаў, якія выдзяляюць назвы ў ЛСГ і дазваляюць аб’яднаць іх у падгрупы) [25, с. 7–9]:

➤ адносіны да тыпу захворвання (захворванні запаленчага і незапаленчага характару): а) назвы хвароб, утвораныя пры дапамозе суфікса *-im/-yt* (лац. *-isis*), якія абазначаюць працэсы запаленчага характару, адносяцца да матываваных, дзе назвы хворага органа выступаюць у якасці матывуючай асновы: бел. *аднексім*, *бранхіт*, *вульвіт*, англ. *arthritis* – артрыт, *bronchitis* – бронхіт, *vulvitis* – вульвіт; б) назвы хвароб, утвораных пры дапамозе суфіксаў *-oz/-ёз* (лац. *-osis*), радзей *-ыяз/-іяз* (лац. *-iasis*), што ўказваюць на назвы захворванняў, у тым ліку паталагічных, хранічных працэсаў, якія не з’яўляюцца запаленчымі: бел. *адэнаматыоз*, *амілаёдоз*, *атэрасклероз*, *бруцэлёз*, *псарыяз*, *амёбіяз*, англ. *osteoporosis* – астэапароз, *brucellosis* – бруцэлёз, *psoriasis* – псарыяз;

➤ адносіны захворвання да розных сістэм і органаў чалавека: наяўнасць марфемнага падабенства ў словах групы (існаванне каранёвых марфем у цэлым радзе слоў, утвораных ад грэчаскай назвы хворага органа ці ад лацінскай назвы пашкоджанага органа), што вядзе да сувязі слоў адно з адным не толькі семантычна, але і фармальна-семантычна [25, с. 9].

Заклучэнне. Такім чынам, вылучэнне дыферэнцыяльных прымет СП і ЛСГ, а таксама размежаванне паняццяў *лексіка-семантычнае поле*, *лексіка-семантычная група* і *тэматычная група* даюць магчымасць сцвярджаць, што лексічныя адзінкі, якія абазначаюць назвы хвароб, уваходзяць менавіта ў склад ЛСГ.

Уключэнне лексіка-семантычнай групы «Назвы хвароб» у ядзерную частку лексіка-семантычнага поля «Хвароба» пацвярджае меркаванне навукоўцаў аб тым, што лексіка-семантычныя групы ўяўляюць сабою складнікі больш буйных аб’яднанняў слоў – лексіка-семантычных палёў.

Аналіз функцыянавання лексічных адзінак з архісмай *хвароба* ў беларускай і англійскай мовах у тлумачальных і перакладных спецыялізаваных слоўніках дазваляе выдзеліць у полі «Хвароба» чатыры ўзроўні іерархіі: 1) лексіка-семантычнае поле; 2) лексіка-семантычная група; 3) лексіка-семантычная падгрупа; 4) лексіка-семантычная мікрагрупа. У даследаванні падрабязна прадэманстравана іерархічная структура ЛСП «Хвароба» і ЛСГ «Назвы хвароб», якая была разбіта на больш дробныя аб’яднанні лексічных адзінак паводле семантычнай прыметы. Такі падзел сведчыць аб тым, што названая прымета з’яўляецца дамінуючай пры сістэматызацыі моўнага матэрыялу з мэтай аб’яднання лексічных адзінак у групы.

Спіс выкарыстаных крыніц

1. Банкевич, В. В. К вопросу о соотношении лексико-семантических и тематических групп / В. В. Банкевич // Семантика слова и предложения: межвуз. сб. науч. тр. / Ленингр. гос. пед. ин-т; редкол.: В. М. Аринойн (отв. ред.) [и др.]. – Л., 1985. – С. 30–35.

2. Буйленко, И. В. Лексико-семантические объединения слов / И. В. Буйленко // Грани познания. – 2012. – № 5 (19). – С. 89–92.
3. Быстрова, Л. В. К вопросу о принципах и методах выделения лексико-семантических групп слов / Л. В. Быстрова, Н. Д. Капатрук, В. В. Левицкий // Научные доклады высшей школы. Филологические науки. – 1980. – № 6. – С. 75–78.
4. Васильев, Л. М. Теория семантических полей / Л. М. Васильев // Вопросы языкознания. – 1971. – № 5. – С. 105–113.
5. Вендина, Т. И. Введение в языкознание: учеб. пособие / Т. И. Вендина. – Изд. 2-е, испр. и доп. – М.: Высш. шк., 2005. – 391 с.
6. Вердиева, З. Н. Семантические поля в современном английском языке: учеб. пособие / З. Н. Вердиева. – М.: Высш. шк., 1986. – 118 с.
7. Гак, В. Г. Языковые преобразования / В. Г. Гак. – М.: Яз. рус. культуры, 1998. – 763 с.
8. Долгих, Н. Г. Теория семантического поля на современном этапе развития семасиологии / Н. Г. Долгих // Научные доклады высшей школы. Филологические науки. – 1973. – № 1. – С. 89–98.
9. Иванова, Е. В. Структурно-семантические и лингвокультурные характеристики англоязычной бытовой лексики: на материале лексико-семантической группы «посуда»: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.04 / Иванова Елена Викторовна; Междунар. ин-т рынка. – Самара, 2011. – 23 с.
10. Караулов, Ю. Н. Структура лексико-семантического поля / Ю. Н. Караулов // Научные доклады высшей школы. Филологические науки. – 1972. – № 1. – С. 57–68.
11. Кезина, С. В. Семантическое поле как система / С. В. Кезина // Филологические науки. Научные доклады высшей школы. – 2004. – № 4. – С. 79–86.
12. Криворот, В. В. Закономерности номинации транспортных средств: (на материале русского, английского и французского языков): автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Криворот Виктория Владимировна; Белорус. гос. ун-т. – Минск, 2015. – 27 с.
13. Кронгауз, М. А. Семантика: учебник / М. А. Кронгауз. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Academia, 2005. – 350 с.
14. Кузнецов, А. М. Поле / А. М. Кузнецов // Языкознание: большой энцикл. слов. / гл. ред. В. Н. Ярцева. – 2-е изд. – М., 2000. – С. 380–381.
15. Кузнецова, Э. В. Лексикология русского языка: учеб. пособие / Э. В. Кузнецова. – 2-е изд., испр. и доп. – М.: Высш. шк., 1989. – 216 с.
16. Липатов, А. Т. Лексико-семантические группы слов и моносемные поля синонимов / А. Т. Липатов // Научные доклады высшей школы. Филологические науки. – 1981. – № 2. – С. 51–57.
17. Лысякова, М. В. Лексико-семантические парадигмы: лингвистический статус, критерии разграничения / М. В. Лысякова // Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: Лингвистика. – 2005. – № 7. – С. 5–12.
18. Маслоўская, Л. Ю. Да пытання аб вызначэнні межаў і складу лексіка-семантычнай групы «назвы хвароб» / Л. Ю. Маслоўская // Роднае слова. – 2023. – № 2. – С. 61–64.
19. Никандрова, И. А. О соотношении понятий «функционально-семантический класс слов» и «лексико-семантическая группа» / И. А. Никандрова // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 2, Филология и искусствоведение. – 2010. – № 3. – С. 173–177.
20. Перова, С. В. Закономерности формирования тематической группы «безалкогольные напитки» в истории русского и английского языков: дис. ... канд. филол. наук: 10.02.19 / Перова Светлана Вячеславовна; Белорус. гос. ун-т. – Минск, 2022. – 194 л.
21. Родионова, Т. В. Структурно-функциональные особенности лексико-семантического поля «болезнь» в разговорном дискурсе (на материале спонтанной неофициальной разговорной речи медиков) / Т. В. Родионова // Известия Саратовского университета. Новая серия. Серия: Филология. Журналистика. – 2012. – Т. 14, вып. 1. – С. 30–33.
22. Романова, Т. В. Функционирование элементов семантического поля *социальная значимость* в русском и английском языках по данным словарных и корпусных источников / Т. В. Романова, А. Ю. Хоменко // Вестник Санкт-Петербургского государственного университета. Язык и литература. – 2020. – Т. 17, вып. 1. – С. 49–73. <https://doi.org/10.21638/spbu09.2020.104>
23. Российский гуманитарный энциклопедический словарь: в 3 т. / ред.: П. А. Клубков (гл. ред.) [и др.]. – М.: Владос; СПб.: С.-Петербург. гос. ун-т, 2002. – Т. 3. – 702 с.
24. Торопцев, И. С. Словопроизводственная модель / И. С. Торопцев. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1980. – 148 с.
25. Трафименкова, Т. А. Терминология болезней как объект ономазиологического, семантико-парадигматического и лексикографического исследования: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01 / Трафименкова Татьяна Александровна; Брян. гос. ун-т. – Орел, 2008. – 20 с.
26. Уфимцева, А. А. Опыт изучения лексики как системы: (на материале английского языка) / А. А. Уфимцева. – М.: Изд-во Акад. наук СССР, 1962. – 287 с.
27. Фан, Сян. Закономерности номинации болезней в языках разных типов: автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.20 / Сян Фан; Белорус. гос. ун-т. – Минск, 2018. – 27 с.
28. Филин, Ф. П. О лексико-семантических группах слов / Ф. П. Филин // Езиковедски изследвания в чест на академик Стефан Младенов / Бълг. акад. на науките, Ин-т за бълг. ез. – София, 1957. – С. 523–538.
29. Хашимов, Р. И. Семантическое поле слов и его элементы / Р. И. Хашимов // Филологические науки. Вопросы теории и практики. – 2015. – № 4 (46), ч. 2. – С. 209–213.

30. Чжу, Хуэй. Лексико-семантическое поле «Болезнь» в русском языке (на фоне китайского языка): функционально-семантический аспект / Хуэй Чжу. – СПб., 2017. – 93 с.
31. Шмелев, Д. Н. Проблемы семантического анализа лексики: (на материале русского языка) / Д. Н. Шмелев. – М.: Наука, 1973. – 280 с.
32. Щур, Г. С. Теории поля в лингвистике / Г. С. Щур. – М.: ЛИБРОКОМ, 2009. – 216 с.
33. Crystal, D. The Cambridge encyclopedia of the English language / D. Crystal. – 2nd ed. – Cambridge [etc.]: Cambridge Univ. Press, 2004. – VII, 499 p.
34. Lehrer, A. Semantic fields and semantic change / A. Lehrer, P. L. Battan // Coyote Papers. – 1983. – Vol. 4. – P. 119–128.

References

1. Bankevich V. V. To the question about the correlation of lexical-semantic and thematic groups. *Semantika slova i predlozheniya: mezhvuzovskii sbornik nauchnykh trudov* [Semantics of word and sentence: an interuniversity collection of scientific works]. Leningrad, 1985, pp. 30–35 (in Russian).
2. Builenko I. V. Modern idea of language's field structure. *Grani poznaniya* [The Edge of Cognition], 2012, no. 5 (19), pp. 89–92 (in Russian).
3. Bystrova L. V., Kapatruk N. D., Levitskii V. V. To the question of the principles and methods of selecting lexical-semantic groups of words. *Nauchnye doklady vysshei shkoly. Filologicheskie nauki* [Scientific Essays of Higher Education. Philological Sciences], 1980, no. 6, pp. 75–78 (in Russian).
4. Vasil'ev L. M. Theory of semantic fields. *Voprosy yazykoznaniiya = Topics in the Study of Language*, 1971, no. 5, pp. 105–113 (in Russian).
5. Vendina T. I. *Introduction to linguistics*. 2nd ed. Moscow, Vysshaya shkola Publ., 2005. 391 p. (in Russian).
6. Verdieva Z. N. *Semantic fields in Modern English*. Moscow, Vysshaya shkola Publ., 1986. 118 p. (in Russian).
7. Gak V. G. *Language transformations*. Moscow, Yazyki russkoi kul'tury Publ., 1998. 763 p. (in Russian).
8. Dolgikh N. G. The theory of semantic field at the present stage of semasiology development. *Nauchnye doklady vysshei shkoly. Filologicheskie nauki* [Scientific Essays of Higher Education. Philological Sciences], 1973, no. 1, pp. 89–98 (in Russian).
9. Ivanova E. V. *Structural-semantic and linguacultural characteristics of the English-speaking household vocabulary: based on the material of the lexical-semantic group "utensils"*. Abstract of Ph. D. diss. Samara, 2011. 23 p. (in Russian).
10. Karaulov Yu. N. Structure of lexical-semantic field. *Nauchnye doklady vysshei shkoly. Filologicheskie nauki* [Scientific Essays of Higher Education. Philological Sciences], 1972, no. 1, pp. 57–68 (in Russian).
11. Kezina S. V. Semantic field as a system. *Filologicheskie nauki. Nauchnye doklady vysshei shkoly = Philological Sciences. Scientific Essays of Higher Education*, 2004, no. 4, pp. 79–86 (in Russian).
12. Krivorot V. V. *Regularities of vehicles' nomination (in the Russian, English and French languages)*. Abstract of Ph. D. diss. Minsk, 2015. 27 p. (in Russian).
13. Krongauz M. A. *Semantics*. 2nd ed. Moscow, Academia Publ., 2005. 350 p. (in Russian).
14. Kuznetsov A. M. Field. *Linguistics: large encyclopaedic dictionary*. 2nd ed. Moscow, 2000, pp. 380–381 (in Russian).
15. Kuznetsova E. V. *Lexicology of the Russian language*. 2nd ed. Moscow, Vysshaya shkola Publ., 1989. 216 p. (in Russian).
16. Lipatov D. T. Lexical-semantic groups of words and monosemantic fields of synonyms. *Nauchnye doklady vysshei shkoly. Filologicheskie nauki* [Scientific Essays of Higher Education. Philological Sciences], 1981, no. 2, pp. 51–57 (in Russian).
17. Lysyakova M. V. Lexical-semantic units: the linguistic status, criteria of differentiation. *Vestnik Rossiiskogo universiteta družby narodov. Seriya: Lingvistika = Russian Journal of Linguistics*, 2005, no. 7, pp. 5–13 (in Russian).
18. Maslouskaya L. Yu. On the issue of defining the boundaries and composition of the lexical-semantic group "names of diseases". *Rodnae slova* [Native Word], 2023, no. 2, pp. 61–64 (in Belarusian).
19. Nikandrova I. A. On the correlation of notions "a functional semantic group of words" and "a lexical semantic group". *Vestnik Adygeiskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya 2, Filologiya i iskusstvovedenie = Bulletin of the Adyghe State University. Series: Philology and Art Criticisms*, 2010, no. 3, pp. 173–177 (in Russian).
20. Perova S. V. *The regularities of "Non-alcoholic drinks" thematic group formation in the history of the Russian and English languages*. Ph. D. Thesis. Minsk, 2022. 194 p. (in Russian).
21. Rodionova T. V. Structural and functional peculiarities of the lexical-semantic field "disease" in conversational discourse (on the material of spontaneous informal speech of physicians). *Izvestiya Saratovskogo universiteta. Novaya seriya. Seriya: Filologiya. Zhurnalistika = Izvestiya of Saratov University. New Series. Series: Philology. Journalism*, 2012, vol. 14, iss. 1, pp. 30–33 (in Russian).
22. Romanova T. V., Khomenko A. Yu. The functioning of the elements of the semantic field social significance in the Russian and English languages according to vocabulary and corpus sources. *Vestnik Sankt-Peterburgskogo universiteta. Yazyk i literatura = Vestnik of Saint Petersburg University. Language and Literature*, 2020, vol. 17, iss. 1, pp. 49–73 (in Russian). <https://doi.org/10.21638/spbu09.2020.104>
23. Klubkov P. A. (ed.). *Russian humanitarian encyclopaedic dictionary: in 3 volumes. Vol. 3*. Moscow, Vldos Publ.; St. Petersburg, Saint-Petersburg State University, 2002. 702 p. (in Russian).
24. Toroptsev I. S. *Word-production model*. Voronezh, Voronezh University, 1980. 148 p. (in Russian).
25. Trafimenkova T. A. *Terminology of diseases as an object of onomasiological, semantic-paradigmatic and lexicographic research*. Abstract of Ph. D. diss. Orel, 2008. 20 p. (in Russian).
26. Ufimtseva A. A. *Experience of lexicon study as a system: (in the English language)*. Moscow, The Academy of Sciences of the USSR, 1962. 287 p. (in Russian).

27. Fang Xiang. *Patterns of disease nominations in languages of different types*. Abstract of Ph. D. diss. Minsk, 2018. 27 p. (in Russian).
28. Filin F. P. On lexical-semantic groups of words. *Ezikovedski izsledvaniya v chest na akademik Stefan Mladenov = Studia linguistica in honorem acad. Stephani Mladenov*. Sofia, 1957, pp. 523–538 (in Russian).
29. Khashimov R. I. Semantic field of words and its elements. *Filologicheskie nauki. Voprosy teorii i praktiki = Philologi. Theory & Practice*, 2015, no. 4 (46), pt. 2, pp. 209–213 (in Russian).
30. Zhu Hui. *Lexical-semantic field “Disease” in Russian (against the background of Chinese): functional-semantic aspect*. St. Petersburg, 2017. 93 p. (in Russian).
31. Shmelev D. N. *Problems of semantic analysis of the lexicon: based on the Russian language*. Moscow, Nauka Publ., 1973. 280 p. (in Russian).
32. Shchur G. S. *Field theories in linguistics*. Moscow, LIBROKOM Publ., 2009. 216 p. (in Russian).
33. Crystal D. *The Cambridge encyclopedia of the English language*. 2nd ed. Cambridge etc., Cambridge University Press, 2004. VII, 499 p.
34. Lehrer A., Battan P. L. Semantic fields and semantic change. *Coyote Papers*, 1983, vol. 4, pp. 119–128.

Информация об авторе

Масловская Людмила Юрьевна – старший преподаватель кафедры теории и практики перевода факультета социокультурных коммуникаций. Белорусский государственный университет (ул. Курчатова, 5, 220045, Минск, Республика Беларусь). Email: LSlabko@yandex.ru

Information about the author

Liudmila Yu. Maslovskaya – Senior lecturer of the Department of Theory and Practice of Translation, Faculty of Social and Cultural Communications. Belarusian State University (5 Kurchatova Str., Minsk 220045, Belarus). Email: LSlabko@yandex.ru